



JAMIYAT TARAQQIYOTINI O'RGANISHDA TARIX FANINING O'RNI

Salaydinov Marufjon Maxamadjonovich

Farg'ona davlat texnika universiteti 2-sonli akasemik litseyi

Annotatsiya: Mazkur maqolada jamiyat taraqqiyotini o'rganishda tarix fanining tutgan o'rni va ahamiyati ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Unda tarix fanining jamiyat rivojlanish qonuniyatlarini aniqlashdagi metodologik vazifalari, tarixiy tajribaning ijtimoiy-siyosiy va ma'naviy taraqqiyotga ta'siri yoritilgan. Shuningdek, tarixiy xotiraning milliy o'zlikni anglash va barqaror jamiyatni shakllantirishdagi ahamiyati asoslab berilgan. Maqola tarix fanining o'tmish, hozirgi va kelajak o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni ta'minlovchi muhim ilmiy vosita ekanini ochib beradi.

Kalit so'zlar: Tarix fani, jamiyat taraqqiyoti, tarixiy tafakkur, tarixiy xotira, ijtimoiy rivojlanish, milliy o'zlik, ma'naviy qadriyatlar, tarixiy tajriba, metodologiya.

Аннотация: В данной статье научно проанализирована роль и значение исторической науки в изучении развития общества. **Аннотация:** В данной статье научно проанализирована роль и значение исторической науки в изучении развития общества. В ней освещаются методологические задачи исторической науки в выявлении закономерностей развития общества, влияние исторического опыта на общественно-политический и духовный прогресс. **Аннотация:** В данной статье научно проанализирована роль и значение науки в изучении развития общества. В ней освещаются методологические задачи исторической науки в выявлении закономерностей развития общества, влияние исторического опыта на общественно-политический и духовный прогресс. Обосновано также значение исторической памяти в формировании национального самосознания и устойчивого общества. Статья показывает, что историческая наука является важным научным инструментом, обеспечивающим неразрывную связь между прошлым, настоящим и будущим.

Ключевые слова: историческая наука, общественное развитие, историческая мысль, историческая память, социальное развитие, национальная идентичность, духовные ценности, исторический опыт, методология.

Annotation: this article scientifically analyzes the role and significance of the science of history in the study of the development of society. **Annotation:** this article scientifically analyzes the role and significance of the science of history in the study of the development of society. It covers the methodological tasks of historical science in determining the laws of the development of society, the impact of historical experience on socio-political and spiritual progress. **Annotation:** this article scientifically analyzes the role and significance of the science of history in the study of the development of society. It covers the methodological tasks of historical science in determining the laws of the development of society, the impact of historical experience on socio-political and spiritual progress. Also, the importance of historical memory in the understanding of the



national identity and the formation of a sustainable society is substantiated. The article reveals that the science of history is an important scientific tool that provides an inextricable connection between the past, the present and the future.

Keywords: *historical science, community development, historical thought, historical memory, social development, national identity, spiritual values, historical experience, methodology.*

Jamiyat taraqqiyoti insoniyat tarixida uzluksiz davom etib kelayotgan murakkab jarayon bo'lib, uning mohiyatini anglashda tarix fani muhim metodologik asos hisoblanadi. Tarix fani jamiyatning ijtimoiy, siyosiy, iqtisodiy va madaniy rivojlanish bosqichlarini o'rganish orqali hozirgi davr muammolarining ildizlarini ochib beradi. Shu sababli tarix fanining jamiyat taraqqiyotini o'rganishdagi o'rni beqiyos ilmiy va amaliy ahamiyatga ega.

Tarix fani jamiyat taraqqiyotini vaqt va makon doirasida tahlil qilish imkonini beradi. U sabab-oqibat munosabatlarini aniqlash, tarixiy qonuniyatlarni ochib berish va ijtimoiy jarayonlarga ob'ektiv baho berishga xizmat qiladi. Tarixiy metodlar — taqqoslash, tahlil, sintez va tizimli yondashuv jamiyat rivojining ichki mexanizmlarini ochib beradi. Tarixiy bilimlar jamiyatda tanqidiy tafakkurni shakllantirib, voqealarga biryozlama emas, balki kompleks yondashuvni ta'minlaydi. Bu esa jamiyat taraqqiyotining ilmiy asosda o'rganilishiga zamin yaratadi.

Har bir jamiyat o'z taraqqiyot yo'lini tarixiy tajribalar asosida belgilaydi. Tarixiy jarayonlarni o'rganish orqali davlatlar rivojida yo'l qo'yilgan xatolar, muvaffaqiyatli islohotlar va ijtimoiy o'zgarishlarning sabablari aniqlanadi. Bu tajriba hozirgi davrda ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy qarorlar qabul qilishda muhim ahamiyat kasb etadi. Tarixiy tajribaga tayangan jamiyat kelajakni ongli ravishda rejalashtiradi, taraqqiyot strategiyalarini puxta ishlab chiqadi va barqaror rivojlanishga erishadi.

Tarix fani milliy o'zlikni anglash va ma'naviy qadriyatlarni shakllantirishda asosiy omildir. Ajdodlar merosi, milliy davlatchilik an'analari va madaniy yutuqlarni o'rganish orqali jamiyatda vatanparvarlik, fuqarolik mas'uliyati va tarixiy xotira mustahkamlanadi. Globallashuv sharoitida tarix fanining bu vazifasi yanada dolzarb bo'lib, u yosh avlodni begona mafkuralardan himoya qilish, ularni mustaqil fikrlovchi shaxs sifatida tarbiyalashga xizmat qiladi.

Tarix fanining jamiyat taraqqiyotini o'rganishdagi qo'shimcha ilmiy jihatlari:

1. Tarix fanining prognostik (bashorat) funksiyasi. Tarix fani nafaqat o'tmishni o'rganadi, balki jamiyat rivojining ehtimoliy yo'nalishlarini bashorat qilishga xizmat qiladi. Tarixiy jarayonlarning takrorlanish xususiyatlari, ijtimoiy inqirozlar va yuksalish bosqichlari tahlili orqali kelajakda yuz berishi mumkin bo'lgan siyosiy, iqtisodiy va madaniy jarayonlar oldindan baholanadi. Shu jihatdan tarix fani strategik rejalashtirishda muhim ilmiy manba hisoblanadi.

2. Tarixiy tafakkur va tanqidiy fikrlashning shakllanishi. Tarix fanini chuqur o'rganish shaxsda tanqidiy fikrlash, tahliliy yondashuv va mantiqiy xulosa chiqarish



ko'nikmalarini rivojlantiradi. Tarixiy manbalarni solishtirish, ularning ishonchliligini aniqlash orqali subyektiv yondashuvdan qochish imkoniyati yaratiladi. Bu esa jamiyatda ongli va mas'uliyatli fuqarolik pozitsiyasini shakllantiradi.

3. Tarix fani va ijtimoiy barqarorlik. Jamiyat taraqqiyotida ijtimoiy barqarorlik muhim omil hisoblanadi. Tarixiy tajriba shuni ko'rsatadiki, o'z tarixini bilgan va undan to'g'ri xulosa chiqara olgan jamiyatlar inqirozlarni kamroq boshdan kechiradi. Tarix fanida urushlar, ichki nizolar va siyosiy beqarorlik sabablari o'rganilishi hozirgi davrda bunday holatlarning oldini olishga xizmat qiladi.

4. Tarix fanining fanlararo integratsiyadagi o'rni. Zamonaviy tarix fani boshqa fanlar bilan chambarchas bog'liq holda rivojlanadi. U sotsiologiya, siyosatshunoslik, iqtisodiyot, huquqshunoslik, madaniyatshunoslik va hatto ekologiya fanlari bilan integratsiyada jamiyat taraqqiyotini kompleks o'rganadi. Masalan, ekologik muammolarni tarixiy nuqtai nazardan tahlil qilish barqaror rivojlanish strategiyalarini ishlab chiqishda muhim ahamiyatga ega.

5. Tarixiy xotira va mafkuraviy immunitet. Tarix fani jamiyatda mafkuraviy immunitetni shakllantiradi. Tarixiy xotirani asrash orqali jamiyat turli soxta g'oyalar, tarixni buzib talqin qilish va axborot manipulyatsiyalariga qarshi turish qobiliyatiga ega bo'ladi. Ayniqsa, raqamli axborot makonida tarixiy bilimlarning ahamiyati yanada ortmoqda.

6. Tarix fanining tarbiyaviy va ma'rifiy vazifasi. Tarix fani yosh avlodni vatanparvarlik, insonparvarlik va fuqarolik mas'uliyati ruhida tarbiyalaydi. Buyuk shaxslar, tarixiy voqealar va milliy qahramonlar faoliyatini o'rganish orqali ijtimoiy ideal va axloqiy mezonlar shakllanadi. Bu esa jamiyatning ma'naviy taraqqiyotiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

7. Raqamli tarix va zamonaviy yondashuvlar. Bugungi kunda tarix fani raqamli texnologiyalar bilan uyg'unlashmoqda. Raqamli arxivlar, GIS xaritalar, sun'iy intellekt asosida tarixiy manbalarni tahlil qilish jamiyat taraqqiyotini o'rganishda yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Bu yondashuv tarix fanining ilmiy salohiyatini yanada oshirmoqda.

Xulosa qilib aytganda, tarix fani jamiyat taraqqiyotini o'rganishda fundamental ilmiy asos bo'lib, o'tmish, hozirgi va kelajakni bog'lovchi muhim intellektual ko'priklar vazifasini bajaradi. Tarixiy tafakkurga ega jamiyatgina barqaror rivojlanish, ijtimoiy uyg'unlik va ma'naviy yuksalishga erisha oladi. Shu bois tarix fanini chuqur va tizimli o'rganish jamiyat taraqqiyotining muhim sharti hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. — Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
2. Asqarov A. O'zbekiston tarixi. — Toshkent: Sharq, 2019.
3. Toynbee A. Tarixni anglash. — Moskva, 1991.



4. Hobsbawm E. Tarix va zamonaviy jamiyat. — London, 1997.
5. Abu Nasr Forobiy. Fozil odamlar shahri. — Toshkent, 2004.
6. Collingwood R.G. Tarix g'oyasi. — Oxford, 1946.